

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinin Afet Farkındalığı ve Afetlere Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Gümüşhane İli Örneği

Evaluation of Emergency Aid and Disaster Management Students Disaster Awareness and Attitudes Towards Disasters: Gumushane Province Example

Nurdan BORAN¹, Nilgün ULUTAŞDEMİR²

ÖZ

Bu araştırma Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü öğrencilerinin afet farkındalığı ve afetlere yönelik tutumlarının değerlendirilmek amacıyla yapılmıştır. Kesitsel ve tanımlayıcı tipte olan araştırmanın evrenini Nisan-Haziran 2021 tarihinde araştırmanın yapıldığı bölümde öğrenim gören öğrenciler (501 kişi) oluşturmuştur. Herhangi bir örneklem yöntemi seçilmeyip evrenin tamamına ulaşılması planlanmış ve COVID-19 pandemisi nedeniyle google form aracılığıyla çevrimiçi uygulanarak 349 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmanın verileri; araştırmacılar tarafından literatür incelenerek oluşturulan sosyodemografik özellikler, afet, afet yönetimi, afet farkındalığı, afetlere hazırlık durumları, afetlere karşı tutumlarına ilişkin öğrencilerin görüşlerini değerlendirmeye yönelik sorular ile Afet Tutum Ölçeği (ATÖ) sorularından oluşan anket çevrim içi uygulanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde frekans, t testi, Mann Whitney U, Kruskal Wallis, ANOVA testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümünde eğitim gören öğrencilerin afet tutumlarının bilişsel, duyuşsal ve genel boyutun orta düzeyin üzerinde bir ortalamaya sahip olduğu bulunurken davranışsal boyutun orta düzeyin altında bir ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Farkındalığı, Afetlere Hazırlık, Afet Yönetimi

ABSTRACT

This research was conducted to evaluate the disaster awareness and attitudes of the students of Gumushane University Faculty of Health Sciences, Emergency Aid and Disaster Management Department. The population of the cross-sectional and descriptive study consisted of students (501 people) studying in the department where there search was conducted in April-June 2021. No sampling method was chosen and it was planned to reach the entire population, and 349 people were reached by applying online via google form due to the COVID-19 pandemic. The data of there search; The question naire consisting of questions to evaluate the views of students on sociodemographic characteristics, disaster, disaster management, disaster awareness, disaster preparedness, attitudes towards disasters and Disaster Attitude Scale (ATS) questions created by there searchers by examining the literature was applied online. Frequency, t test, Mann Whitney U, Kruskal Wallis, ANOVA test and correlation analysis were used in the statistical analysis of the data. In this study, it was determined that the disaster attitudes of the students studying in the Department of Emergency Aid and Disaster Management of the Faculty of Health Sciences of Gümüşhane University were above the medium level in the cognitive, affective and general dimensions, while the behavioral dimension had an average below the medium level.

Keywords: Disaster, Disaster Awareness, Disaster Preparedness, Disaster Management

Bu makale 1. yazarın yüksek lisans tezinden türetilmiştir. Araştırmanın yapıldığı Üniversiteden 14.04.2021 tarih ve 2021/3 sayılı Etik Kurul Onayı alınmıştır.

¹ Bilim Uzmanı, Nurdan BORAN, Afet Yönetimi, Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, nurdannborann@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0563-2501

² Doç. Dr., Nilgün ULUTAŞDEMİR, Halk Sağlığı, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, nulutasdemir@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-2231-5236

İletişim / Corresponding Author: Nurdan BORAN
e-posta/e-mail: nurdannborann@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 30.09.2022
Kabul Tarihi/Accepted: 18.03.2023

GİRİŞ

Afetler, can ve mal kaybına neden olan, toplumların günlük yaşamını sekteye uğratan, maruz kalan kişilerin kendi imkanları ile başa çıkamadığı ve yerel yönetimlerin yetersiz kaldığı, devlet kurumları ve kuruluşlarıyla birlikte sivil toplum kuruluşlarının (STK) eş zamanlı ve görev tanımlarının gerektirdiği şekilde görevlerini yerine getirmesini gerektiren, sosyal, ekonomik ve fiziksel kayıplara sebep olan beşerî ya da doğal kaynaklı olayların sonucudur. Bu olayların oluşum nedenleri, doğal, teknolojik ve insan kaynaklı etmenler olarak karşımıza çıkmaktadır.¹

Ne zaman, hangi yerde, hangi büyüklükte ve hangi türde gerçekleşecekleri çoğu zaman öngörülemeyen afetler, meydana gelmeye başladığı andan itibaren toplumun can ve mal güvenliğine ciddi sıkıntılar veren çok büyük bir tehlikedir. Afetlerin gerçekleştiği zamanda ve hemen sonrasında daha fazla kişinin hayatını kurtarabilmek için afetler gerçekleşmeden önce etkin bir planlama ve hazırlık yapılmalıdır.² Günümüzde yaygın görüş olarak kabul edilmekte olan afetlerle baş edebilmek ve afetler sonrası normal yaşama hızlı dönebilmek, ancak gerekli tedbirlerin alınması, muhtemel senaryolar ve etkileri üzerine yönelik çalışmalar ile mümkündür.³ Afetlerin olumsuz etkilerini azaltmak ancak başarılı bir afet risk yönetimi ve toplumun afetlere karşı direncinin artırılması ile mümkün olabilecektir. Birey ve toplum olarak afetlerin zararlı etkilerini en aza indirmek için gerekli önlem ve tedbirleri al-

mak ve bu konudaki farkındalığı artırmak gerekmektedir. Bunun için her daim afetlere ve acil durumlara karşı hazırlıklı ve eğitilmiş olmak son derece önem taşır.⁴ Afet eğitimi, toplumlara tehlike ve sonuçları hakkında bilgi vererek afetlerin her safhasında (hazırlık, zarar azaltma, müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa) toplumun hasar görebilirliğini azaltmayı ve afetlere karşı farkındalık artırmayı amaçlayan bir stratejidir.⁵ Afet yönetiminin temel amacı, insanların yaşamını korumak, meydana gelebilecek ekonomik zararları en aza indirmek ve ülkeyi tüm afetlere karşın müdahale etmektir. Ülkeyi gerçekleştiren afetlere karşı koruyarak, hazırlık, zarar azaltma, yeniden inşa, iyileştirme vb. temel ilkeleri esas alarak afete maruz kalma riski bulunan kişileri uyarılmalı ve afetlere yönelik ne yapacakları konusunda yol gösterilmelidir. Afet tehlikesinin birey ve toplum için oluşabilecek ciddi boyuttaki kayıplara yönelik önlemleri belirleyerek zamanında ve etkili müdahale sağlanabilir, bireylerin bilgi ve tutumları artırılarak toplumsal direnç oluşturulabilir.⁶ Afetlere yönelik bireylerin bilgi ve eğitim düzeyleri arttıkça, afetlerin sebep olduğu maddi ve manevi zararların ölçüleri, bireylerin afetlere karşı hazırlıkları, tutum ve davranışları da değişir.⁷

Bu çalışma Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü öğrencilerinin afet farkındalığı ve afetlere yönelik tutumlarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Gerekçesi

Dünyada her yıl milyonlarca insan afetlere maruz kalmaktadır. Üstelik afetlerin sayısı ve etkisi, yıldan yıla artmaktadır. Türkiye de afetlere karşı özellikle savunmasız olan ülkeler arasındadır. Doğal tehlikelerin zararlarını azaltmak ya da hafifletmek amacıyla, alınması gereken tedbirler arasında sayabileceğimiz “erken uyarı sistemleri, tahliye planları, acil durum eğitimleri, farkındalık ve bilinç kazandırma faaliyetleri ile konuyla ilgili yasal düzenlemeler” oldukça önemlidir. Bu tez çalışmasında Gümüşhane Üniversitesinde öğrenim

gören Acil Yardım ve Afet Yönetimi öğrencileri kapsama alınacak ve afetlere karşı hazırlıklı olup olmadıklarını, afetlere karşı ne kadar duyarlı, bilinçli oldukları ve tutumları analiz edilecektir.

Araştırmanın Tipi ve Amacı

Bu araştırma Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü öğrencilerinin afet farkındalığı ve afetlere yönelik tutumlarını değerlendirilmek amacıyla yapılmış tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir araştırmadır.

Evren ve Örneklem

Nisan-Haziran 2021 tarihinde araştırmanın yapıldığı bölümde öğrenim gören öğrenciler (501 kişi) oluşturmuştur. Herhangi bir örneklem yöntemi seçilmeyip evrenin tamamına ulaşılması planlanmış ve COVID-19 pandemisi nedeniyle google form aracılığıyla çevrimiçi uygulanarak 349 kişiye ulaşılmıştır.

Ölçme Araçları

Araştırmanın verileri; araştırmacılar tarafından literatür incelenerek oluşturulan sosyodemografik özellikler, afet, afet yönetimi, afet farkındalığı, afetlere hazırlık durumları, afetlere karşı tutumlarına ilişkin öğrencilerin görüşlerini değerlendirmeye yönelik sorular ile Afet Tutum Ölçeği sorularından oluşan anketin yaklaşık 20 dakika süre içinde COVID-19 pandemisi nedeniyle “Google Form” aracılığıyla çevrimiçi uygulanmıştır.

Afet Tutum Ölçeği (ATÖ)

Türkan ve Kılıç (2017) tarafından geliştirilen ölçek; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç boyuta ayrılmakta ve toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçeği oluşturan her bir madde 5’li Likert tipi derecelendirmeye tabi tutulmuş olup; öğrencilerin her bir maddeye katılım düzeyleri “Hiç=1” ve “Tam=5” aralığında puanlandırılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığına yönelik Cronbach’s Alpha katsayıları incelendiğinde geneli için Cronbach’s Alpha katsayısı 0,82 olarak hesaplanmış olup, alt boyutların tamamında 0,80’in üzerinde olduğu görülmüştür. Ölçeğin ilk 7 sorusu katılımcıların bilişsel boyutta tutumlarını, 8-16 arası sorular duyuşsal boyutta tutumlarını, 17-23 arası sorular ise davranışsal boyutta tutumlarını de-

ğerlendirmektedir. Ölçeğin geneli için aritmetik ortalamanın 5’li Likert tipi derecelendirmede orta değer 3,0 olarak saptanmıştır.⁸ Bizim çalışmamızda Cronbach’s Alpha katsayısı ölçek geneli için 0,85 alt boyutların tamamında 0,83 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 26,0 paket programı kullanılmıştır. Kategorik ölçümler sayı ve yüzde olarak, sayısal ölçümlerse ortalama ve standart sapma (gerekli yerlerde minimum-maksimum) olarak özetlenmiştir. Normal dağılım gösteren veriler içinde parametrik testlerden ikiden fazla grup ortalaması için tek yönlü varyans analizi ve iki grubun ortalamasını karşılaştırmak için iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi, korelasyon analizi kullanılmıştır. Tüm testlerde istatistiksel önem düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada Türkan ve Kılıç (2017) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmış olup ölçek sahiplerinden e-posta yolu ile kullanım izni ve araştırma kapsamında Gümüşhane Üniversitesinden 14.04.2021 (2021/3) tarihli Etik Kurul Onayı alınmıştır. Araştırmanın anket formunun ulaştığı tüm katılımcılara araştırma amacı ile ilgili kısa bilgiyi okumaları sağlanıp sonrasında onaylamaları doğrultusunda soruları cevaplandırmaları istenmiş ve anketler uygulanmıştır

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırma, google form aracılığıyla çevrimiçi uygulandığı için ankete katılamayan öğrencilerin görüşlerinin belirlenememesi araştırmanın kısıtını oluşturmaktadır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinin ATÖ puan ortalamalarının dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinin ATÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma
Afet Tutum Ölçeği (ATÖ)-Bilişsel	349	1	5	3,58	0,81
Afet Tutum Ölçeği (ATÖ)-Duyuşsal	349	1,44	5	3,71	0,72
Afet Tutum Ölçeği (ATÖ)-Davranışsal	349	1,14	5	2,87	0,94
Afet Tutum Ölçeği (ATÖ)-Genel	349	2	5	3,41	0,54

Öğrencilerin afet tutumları incelendiğinde; bilişsel, duyuşsal ve genel boyutun orta düzeyin üzerinde bir ortalamaya sahip olduğu saptanırken davranışsal boyutun orta düzeyin al-

tında bir ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır. Acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinin tanımlayıcı özelliklerine göre ATÖ puan ortalamalarının dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Öğrencilerinin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre ATÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	t	p
ATÖ	Erkek	150	78,78	12,91	0,164	0,870
	Kadın	199	78,55	12,29		
	Yaş	N	Ortalama	SS	KW	p
ATÖ	18-23 yaş	292	77,35	12,04	14,624	0,0001
	24-29 yaş	54	81,76	9,56		
	30 yaş ve üzeri	3	83,54	13,45		
	Medeni Durum	N	Ortalama	SS	U	p
ATÖ	Bekar	325	78,63	12,72	-0,090	0,929
	Evli	24	78,87	10,06		
	Sınıf	N	Ortalama	SS	F	p
ATÖ	1. sınıf	114	73,80	11,73	15,503	0,0001
	2. sınıf	71	76,25	13,00		
	3. sınıf	113	82,84	9,60		
	4.sınıf	51	84,84	14,51		

İleri yaş (KW=14,624, p=0,001) ve üst sınıftaki (KW=15,503, p=0,001) öğrencilerin ATÖ puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyeti ve medeni durumu ATÖ puan ortalamalarını etkilememektedir (p>0,05). Acil yardım ve afet yönetimi

öğrencilerinin afete maruz kalma durumlarına göre ATÖ puan ortalamalarının dağılımı Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Afete Maruz Kalma Durumlarına Göre ATÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

	Afete Maruz Kalma	N	Ortalama	SS	t	p
ATÖ	Evet	120	81,76	12,62	3,407	0,0001
	Hayır	229	77,02	12,21		
	Maruz Kalınan Afet Türü	N	Ortalama	SS	KW	p
ATÖ	Deprem	76	85,69	29,17	2,999	0,007
	Sel, su taşkını	13	82,89	26,41		
	Yangın	17	76,05	35,67		
	Fırtına, hortum	8	79,50	33,15		
	Toprak kaymaları, kaya düşmeleri	6	78,00	29,83		
	Aileden Afete Maruz Kalma	N	Ortalama	SS	t	p
ATÖ	Evet	139	81,63	12,24	3,674	0,0001
	Hayır	210	76,68	12,37		
	Aileden Afete Maruz Kalan Kişi Sayısı	N	Ortalama	SS	KW	p
ATÖ	1 kişi	6	81,66	11,63	0,770	0,512
	2 kişi	84	78,80	13,29		
	3 kişi	49	78,65	13,91		
	Yakınını Afette Kaybetme	N	Ortalama	SS	U	p
ATÖ	Evet	19	78,26	9,26	-0,139	0,889
	Hayır	330	78,67	12,72		
	Afette Kaybettiği Yakını Sayısı	N	Ortalama	SS	KW	p
ATÖ	1 kişi	8	77,75	6,96	1,713	0,212
	2 kişi	10	80,20	10,18		
	3 kişi	1	63,00	0,00		
	Afette Maddi Kayıp Yaşama	N	Ortalama	SS	t	p
ATÖ	Evet	76	79,51	11,26	0,675	0,500
	Hayır	273	78,41	12,89		

Hem kendi hem ailesi afete maruz kalan, deprem ve sel-su taşkını yaşayan öğrencilerin diğer öğrencilere göre ATÖ puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin ailesinden afete maruz kalan kişi sayısı, yakınına afette kaybetmesi, afette kaybettiği kişi sayısı

ve afette maddi kayıp yaşaması ATÖ puan ortalamalarını etkilememektedir ($p>0,05$). Acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerin afet bilincine göre ATÖ puan ortalamalarının dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Afet Bilincine Göre ATÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

	Afet Eğitimi Alma	N	Ortalama	SS	t	p
ATÖ	Evet	281	80,72	11,77	6,665	0,0001
	Hayır	68	70,07	12,06		
	İlkyardım Eğitimi Alma	N	Ortalama	SS	t	p
ATÖ	Evet	281	80,81	11,48	6,697	0,0001
	Hayır	68	69,72	12,86		
	Evde Afet ve Acil Durum Çantası	N	Ortalama	SS	t	p
ATÖ	Var	92	85,67	12,19	6,629	0,0001
	Yok	257	76,14	11,70		
	Kişisel ve/veya Aile Afet Planı	N	Ortalama	SS	t	p
ATÖ	Var	96	86,93	9,99	8,308	0,0001
	Yok	253	75,50	11,98		
	Afet Bilgi Kaynağı	N	Ortalama	SS	KW	p
ATÖ	Aile	115	80,81	15,63	6,754	0,024
	Eğitmen	140	85,93	11,38		
	Arkadaş	17	80,73	15,91		
	Sosyal Medya	39	83,67	14,67		
	TV, Radyo, Gazete	30	84,98	13,49		
	Yaşayarak	8	86,87	12,27		
	Afet Bölgesine Para/Eşya Yardımında Bulunma	N	Ortalama	SS	t	p
ATÖ	Evet	229	81,05	12,44	5,120	0,0001
	Hayır	120	74,06	11,44		

Afet ve ilkyardım eğitimi alan, evde afet ve acil durum çantası olan, kişisel ve/veya aile afet planı olan, afet bölgesine para/eşya yardımında bulunan öğrencilerin ATÖ puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Afeti yaşayan ve öğretmenlerinden afet bilgisi alan öğrencilerin ATÖ puan ortalamaları daha yüksek

bulunmuştur. Acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerin yaşı, ailede afete maruz kalan kişi sayısı ve afette kaybettiği yakını sayısı ile ATÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin yaşı, ailede afete maruz kalan kişi sayısı ve afette kaybettiği yakını sayısı ile ATÖ arasındaki ilişki

	Yaş		Ailede Afete Maruz Kalan Kişi Sayısı		Afette Kaybettiği Yakını Sayısı	
	r	p	r	p	r	p
ATÖ	0,227	0,0001	-0,194	0,0001	-0,112	0,648

Acil Yardım ve Afet Yönetimi öğrencilerin yaşı ile ATÖ puan ortalaması arasında pozitif yönde çok zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r= 0,227$; $p= 0,0001$). Öğrencilerin ailede afete maruz kalan kişi sayısı ile ATÖ puan ortalaması arasında negatif yönde çok zayıf ve istatistiksel

olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r= -0,194$; $p= 0,0001$). Literatürde Türkiye'de afetlerle ilgili tutum, bilinç ve algı konularında henüz yeterli düzeyde çalışmanın yer almadığı görülmektedir. Karşımıza her an çıkabilecek bir tehlike olan afetler konusunda

özellikle üniversite öğrencilerinin farkındalıklarının artırılması, eğitilmesi ve afetlere hazır hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Araştırmamızın bulgularına benzer olarak Türkan ve Kılıç'ın (2017) çalışmasında öğrencilerin duyuşsal ve genel boyutun orta düzeyin üzerinde, bilişsel, davranışsal ve genel boyutun orta düzeyin altında bir ortalamaya sahip olduğu bulunmuştur.⁸ Öğrencilerin bilgi düzeylerinin yüksek olduğu ancak bilgiyi davranışlarına tam anlamıyla yansıtamadıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 57,0'ı kadındır. Araştırmamıza benzer olarak Hisar ve Yurdakul'un (2015) çalışmasında %67,4'ünü kadın, Gerdan ve Kırıkkaya'nın (2016) çalışmasında %57,2'sini kadın; Arslan ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında %55,4'ünü kadın oluşturmaktadır.⁹⁻¹¹ Acil Yardım ve Afet yönetimi bölümünü kadın öğrencilerin daha fazla tercih ettiği düşünülebilir. Öğrencilerin yaş ortalamaları 21,81±2,25'tir. Araştırmamızın bulgularına benzer olarak Arslan ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında öğrencilerin yaş ortalamaları 21,57±1,98 olarak saptanmıştır.¹¹ Hisar ve Yurdakul'un (2015) çalışmasında öğrencilerin yaş ortalamaları 21,01±1,83 olarak saptanmıştır.⁹ Bu durum öğrencilerin %83,7'sinin 18-23 yaş grubunda yer almasından kaynaklanabilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %34,4'ü afete maruz kaldığını ifade etmiştir. Türkiye'de yapılan çalışmalarda katılımcıların afete maruziyet yüzdeleri %18,00 ile %89,50 arasında değişmektedir.^{12-14, 8, 15-21} Afete maruz kalma yüzdelerinin farklılığı öğrencilerin yaşadıkları illerin farklı oranlarda afet riski taşımasından kaynaklanabilir. Bu çalışmada öğrencilerin %39,8'i ailesinin afete maruz kaldığını ifade

etmiştir. Aile fertlerinde afet durumuyla karşılaşanların yüzdesi Yiğit ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında %52,87; Şahin ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında %49,90; Türkan ve Kılıç'ın (2017) çalışmasında %38,9 bulunmuştur.^{8, 12, 22} Bu durum iller arasında afet yaşama durumundaki farklılığa coğrafi konum, öğrencilerin yaşları ve afet kavramını algılamalarındaki farklılıklar neden olabilir. Öğrencilere maruz kaldığı afet türlerinin neler olduğu sorulduğunda; ilk üç sırada deprem (%21,8), yangın (%4,9), sel-su taşkını (%3,7) olduğu saptanmıştır. Türkiye'de yapılan çalışmalarda da ilk sırayı deprem alırken sonrasında yangın, sel gibi afetler yer almaktadır.^{14, 19, 22} Türkiye nüfusunun %71'i 1. ve 2. derece deprem bölgesinde yaşamakta ve depremler yıkıcı etkilere, büyük can ve mal kayıplarına sebep olarak, kişilerde travmatik sonuçlar doğurmaktadır.²³ Bu durum öğrencilerin depremleri daha fazla hatırlamasına neden olabilir.

Bu çalışmada afet ve ilkyardım eğitimi alan, evde afet ve acil durum çantası olan, kişisel ve/veya aile afet planı olan öğrencilerin ATÖ puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Literatürde benzer çalışmalar mevcut.^{22, 24} Öğrencilerin afete yönelik yüksek bilişsel tutum düzeyinde olduğu söylenebilir.

Acil Yardım ve Afet Yönetimi öğrencilerin yaşı arttıkça ve aile de afete maruz kalan kişi sayısı azaldıkça afetlere karşı daha fazla olumlu tutum gösterdiği saptanmıştır. Literatürde öğrencilerin yaşı ve ailede afete maruz kalan kişi sayısı ile ATÖ puan ortalamaları arasındaki ilişkinin değerlendirildiği çalışmalara rastlanılmamıştır. Yaşın ilerlemesiyle beraber kazanılan tecrübenin afet tutumunu doğrudan etkilediği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümünde eğitim gören öğrencilerin afet tutumlarının bilişsel, duyuşsal ve genel boyutun orta düzeyin üzerinde bir ortalamaya sahip olduğu bulunurken davranışsal boyutun orta düzeyin altında bir ortalamaya sahip olduğu bulunmuştur.

İleri yaş grubundaki öğrencilerin diğer yaş grubundakilere, üst sınıftaki öğrencilerin alt sınıftakilere, kendisi afete maruz kalan öğrencilerin maruz kalmayanlara, ailesi afete maruz kalan öğrencilerin maruz kalmayanlara, deprem, sel, su taşkını yaşayan öğrencilerin yaşamayanlara, afet ve ilkyardım eğitimi alanların almayanlara, evde afet ve acil durum çantası olanların olmayanlara, kişisel

ve/veya aile afet planı olanların olmayanlara, afet bölgesine para/eşya yardımında bulunanların yardımda bulunmayanlara, ildeki afet risklerini ve toplanma alanların yerini bilenlerin bilmeyenlere göre afete yönelik tutumları yüksek bulunmuştur.

Acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerin yaşı arttıkça ve ailede afete maruz kalan kişi sayısı azaldıkça afetlere karşı daha fazla olumlu tutum göstermektedir. *Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur;*

- Genç yaşta ve alt sınıftaki öğrencilerin afet bilinci artırılmalı,
- Kendisi ve ailesi afete maruz kalmayan öğrenciler başta olmak üzere afet öncesi-sırası ve sonrası uygulamalı tatbikatlar yapılmalı,
- Öğrencilere verilecek afet ve ilkyardım eğitimlerinin ve uygulamalarının sayısı artırılmalı,

- Her bir öğrencinin yaşadığı alanda bir afet çantası ve bir afet planının olması sağlanmalı,
- Öğrencilere yaşadıkları ildeki afet riskleri ve toplanma alanlarını bilmesi sağlanmalı,
- Öğrencilerin motivasyonunu artırmaya yönelik sosyal faaliyetler düzenlenmeli, başarılı öğrenciler ödüllendirilmeli,
- Öğrencilerin afete farkındalıklarını artırmaya yönelik periyodik olarak bilgilendirme eğitimlerinin yapılmalı ve müdahaleler planlanmalı,
- Görsel olarak okul içi duvarlara afet süreci ile ilgili bilgilendirme dokümanları asılmalı, tatbikatlar düzenli olarak yapılmalı,
- Üniversite akademisyenleri tarafından bölüm dersleri dışında afet bilincini artırmaya, afet korkusunu azaltmaya yönelik; "Afetlere hazırlık, afete müdahale, afet korkusu ve yönetimi" ile ilgili seminer, konferans, kongreler düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR

1. Erkal, T. ve Değerliyurt, M. (2009). "Türkiye'de Afet Yönetimi". Doğu Coğrafya Dergisi, 14 (22), 147-164.
2. Yılmaz, A. (2012). "Türkiye'de Afetlerde Karşılaşılan Sorunlar". Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1 (1), 61-81.
3. Karakuş, U. ve Önger, S. (2017). "8. Sınıf Öğrencilerinin Doğal Afet ve Afet Eğitimi Kavramını Anlama Düzeyleri". Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 6 (6), 482-491.
4. Ağahan, M. (2018). Çanakkale 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonlarında Görev Yapan Sağlık Personellerinin Afet Farkındalığı ve Afetlere Hazırlık Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale.
5. İnal, E, Kaya, E. ve Altıntaş, K. H. (2018). "Türkiye'de Örgün Eğitimin Afet Eğitimi Yeterliliği Açısından İncelenmesi". Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 37, 114-127.
6. Kadioğlu, M. ve Özdamar, E. (2008, Mart). Modern, Bütünlük Afet Yönetiminin Temel İlkeleri. Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, 2, 7-23.
7. Koç, H. (2013). "Türk Basınının Doğal Afetlere İlişkin Bakış Açısını Belirlemeye Yönelik İnceleme". Journal of World of Turks, 5 (2), 121-137.
8. Türkan, A. ve Kılıç, İ. (2017). "Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel, Duyuşsal ve Davranışsal Boyutta Afetlere Yönelik Tutumlarına İlişkin Bir Betimleme". İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6 (1), 114-127.
9. Hisar, K.M. ve Yurdakul, A. (2015). "Bir Üniversitenin Hemşirelik Öğrencilerinin Afetlerde Sağlık Hizmetleri ile İlgili Bilgilerinin Değerlendirilmesi". MAKÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 3 (2), 54-65.
10. Gerdan, S. and Kırıkkaya, E. (2016). "University Students Assess the Achievement of the E-learning Outcomes of Disasters and Mitigation and Disaster Management Courses". AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology, 7 (25), 93-102.
11. Arslan, E, Sayhan, M.B. ve Salt, Ö. (2018). "Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Afetler ve Afet Tıbbı Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi". Anatolian Journal of Emergency Medicine, 1 (1), 5-10.
12. Şahin, Y, Lamba, M. ve Öztop, S. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Afete Hazırlık Düzeylerinin Belirlenmesi". Medeniyet Araştırmaları Dergisi, 3 (6), 149-159.
13. Şen, G. ve Ersoy, G. (2017). "Hastane Afet Ekibinin Afete Hazırlık Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi". Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6 (4), 122-130.
14. Taşkıran, G. ve Baykal, Ü. (2017). "Hemşirelerin Afetlere İlişkin Görüşleri Deneyimleri ve Hazırlık Algısı Nurses'opinion Sex Periences and Preparedness Perceptions Related to Disasters". Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi, 10, 36-58.
15. Gerdan, S. (2014). "Determination of Disaster Awareness, Attitude Levels and Individual Priorities at Kocaeli University". Eurasian Journal of Educational Research, 55, 159-176.

16. Sevinç, Ö, Güner, Y. ve Til, A. (2017). "Çanakkale İli 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonlarında Çalışan Personelin Afet Tıbbı Konusundaki Bilgi Düzeyleri". Pamukkale Tıp Dergisi, 11 (2), 119-125.
17. Ragazzoni, L, Ingrassia, P. L, Gugliotta, G, Tengattini, M, Franc, J. M. and Corte, F. D. (2013). "Italian Medical Students and Disaster Medicine: Awareness and Formative Needs". American Journal of Disaster Medicine, 8 (2), 127-136.
18. Markenson, D, Woolf, S, Redlener, I. and Reilly, M. (2013). "Disaster Medicine and Public Health Preparedness of Health Professions Students: A Multidisciplinary Assessment of Knowledge, Confidence, and attitudes". Disaster Medicine and Public Health Preparedness, 7 (5), 499-506.
19. Özşahin, E. ve Kaymaz, Ç.K. (2013). "Afet Kültürünün Değerlendirilmesine Bir Örnek: Antakya Şehri". 25-27 Eylül 2013, 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, Hatay.
20. İnal, E. Kocagöz, S. ve Turan, M. (2012). "Temel Afet Bilinç ve Hazırlık Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Bir Araştırma". Türkiye Acil Tıp Dergisi, 12 (1), 15-19.
21. Su, T, Han, X, Chen, F, Du, Y, Zhang, H, Yin, J. and Cao G. (2013). "Knowledge Levels and Training Needs of Disaster Medicine Among Health Professionals, Medical Students and Local Residents in Shanghai, China". PLOS One, 8 (6), 1-12.
22. Yiğit, İ. ve Gümüşçü, O. (2016). "Manisa ve Çevresinde Salgın Hastalıkların İskâna Etkisi (XVI-XX.yy.)". 13-14 Ekim 2016, TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu Bildirileri (s.379-391). Ankara.
23. Ergünay, O. (2007). "Türkiye'nin Afet Profili". 5-7 Aralık 2007, TMMOB Afet Sempozyumu Bildirileri (s.2). Ankara.
24. Ayvazoğlu, G, Çekiç, M. ve Yücel, H. (2020). "Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Öğrencilerinin Afet Risk Algısı ve Afete Hazırlık Durumlarının Değerlendirilmesi". Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi. 4 (7), 85-97.